LAUSUNTO

17.11.2026

Sosiaali- ja terveysvaliokunnalle

Asia: Hallituksen esitys eduskunnalle lastensuojelulaiksi ja siihen liittyviksi laeiksi

Viite: HE 182/2026 vp

Lisätietoja: erityisasiantuntija Minttu Ojanen, minttu.ojanen@soste.fi, p. 050 462 3347

SOSTE Suomen sosiaali ja terveys ry on valtakunnallisten sosiaali- ja terveysjärjestöjen kattojärjestö. SOSTE on sosiaali- ja terveyspoliittinen vaikuttaja ja asiantuntijajärjestö, joka rakentaa sosiaalisen hyvinvoinnin ja terveyden edellytyksiä yhteistyössä jäsenyhteisöjensä kanssa. SOSTE Suomen sosiaali ja terveys ry:n varsinaisina jäseninä on yli 240 valtakunnallista sosiaali- ja terveysalan järjestöä ja yhteistyöjäseninä yli 70 muuta sosiaali- ja terveysalan toimijaa.

SOSTE Suomen sosiaali ja terveys ry

Vertti Kiukas
pääsihteeri

Ydinsanoma:

SOSTE pitää hyvänä esityksen tavoitetta siirtää lastensuojelun painopistettä varhaisempaan tukeen ja perustasolle. Esityksessä on kuitenkin tunnistettu useita riskejä, jotka liittyvät lastensuojelun asiakkuuskynnyksen nousuun, palvelujen riittävyyteen ja sosiaalihuoltolain mukaiseen asiakkuuteen siirtyvien lasten asemaan. Riskien kuvaamisen lisäksi tarvitaan riittävät keinot niiden ehkäisemiseen. Lapsen oikea-aikainen suojelu, palvelujen jatkuvuus, monialainen tuki sekä riittävä ja ammattitaitoinen henkilökohtainen työskentely on turvattava riippumatta siitä, minkä lain mukaisessa asiakkuudessa lapsi on. Muutosten toimeenpano edellyttää resursseja, kansallista ohjausta sekä lasten saamaan tukeen ja palvelujen laatuun kohdistuvaa seurantaa.

Lausunto:

SOSTE painottaa, että lastensuojelun painopistettä on sekä inhimillisistä että taloudellisista syistä pystyttävä siirtämään korjaavista palveluista varhaisempaan tukeen. SOSTE pitää esitystä osittain kannatettavana sen osalta, kun sillä tavoitellaan varhaista tukea ja avopalveluja painottavaa palvelurakennetta. Esityksellä arvioidaan olevan merkittäviä vaikutuksia hyvinvointialueiden sosiaalihuollon viranomaisten toimintaan, tehtävien sisältöön sekä palvelujärjestelmän rakenteeseen. Todennäköistä on, että palvelurakenteen muutos vaatii alkuun ennemminkin lisäresursointia kuin rahoituksen vähentämistä. Esityksen taloudellisten vaikutusten arvioinnissa ehdotusten on arvioitu vähentävän hyvinvointialueiden ja Helsingin kaupungin menoja ja siten rahoitusta yhteensä noin 1,5 miljoonalla eurolla vuonna 2027 ja noin 3 miljoonalla eurolla vuodesta 2028 lähtien. Säästöt muodostuvat muutoksista lastensuojelulaitosten henkilöstömitoitusta koskevaan nykyiseen sääntelyyn sekä päivystystilanteisiin liittyvästä uudesta säädösehdotuksesta. SOSTE huomauttaa, että arvioihin liittyy merkittävää epävarmuutta.

Esityksessä hyvinvointialueiden kustannusten oletetaan vähenevän, kun sijaishuollon kustannuksia saadaan laskettua. Kustannukset voivat laskea pidemmällä aikavälillä, jos huostaanottojen määrää pystytään vähentämään, mutta tämä edellyttää merkittävää ja pitkäjänteistä painopisteen siirtämistä peruspalveluihin.

Esitys kytkeytyy vahvasti parhaillaan valiokunnan käsittelyssä olevaan sosiaalihuoltolain uudistamiseen (HE 180/2026). SOSTE ei kannata esitystä sosiaalihuoltolain uudesta lapsiperhepalvelusta, joka korvaisi mm. nykyisen sosiaalihuoltolain mukaisen perhetyön, kasvatus- ja perheneuvonnan sekä lastensuojelulain 36 §:n mukaisen tehostetun perhetyön palvelun. SOSTE katsoo, että

esitys jättäisi hyvinvointialueille liikaa liikkumavaraa sen suhteen, millaisia palveluja lapsille ja lapsiperheille on järjestettävä. Tämä vahvistaa jo tämänhetkistä alueellista eriytymistä ja asettaa myös lapset eriarvioiseen asemaan. Myös sosiaalihuoltolain muutosesityksen (HE 180/2026) vaikutusten arvioinnissa on tunnistettu riski, että väljempi sääntely yhdistettynä nykyisiin ja tuleviin säästöpaineisiin ja hyvinvointialueiden muutoinkin erilaisiin edellytyksiin, voi johtaa palvelujen liialliseen supistumiseen tai siihen, että palvelujen kehittämiseen ei pystytä panostamaan asiakkaiden tuen tarpeisiin vastaamiseksi.

Erityisen huolestuttavaa tämä on, kun uuden lapsiperheiden tuen palvelun piiriin on siirtymässä tuhansia nykyisiä lastensuojelun asiakkaita. Arviolta noin 5 300 lastensuojelun avohuollon asiakasta siirtyisi sosiaalihuoltolain piiriin. On siis hyvin todennäköistä, että sosiaalihuollon piiriin ohjautuu entistä vaativampia asiakkuuksia. Vaarana on, että kevyempää, mutta pitkäjänteistä tukea tarvitsevien lasten ja perheiden auttamiseen ei välttämättä ehditä tai pystytä vastaamaan riittävästi, jolloin tavoite ennaltaehkäisystä ei toteudu. Sosiaalihuoltolakiin ei olla esittämässä asiakasmitoitusta, kun taas lastensuojelulain mukaan yhdellä lapsen asioista vastaavalla sosiaalityöntekijällä saa olla enintään 30 asiakasta. Liian suuri asiakasmäärä voisi johtaa siihen, että osa vakavista ongelmista, kuten lapsiin kohdistuvaa väkivaltaa, voi jäädä tunnistamatta tai niihin ei puututa riittävän ajoissa. Tällöin lapsen oikeus suojeluun, turvallisuuteen ja riittävään tukeen vaarantuu.

Edellä mainituista syistä on keskeistä varmistaa, että käytössä on riittävät resurssit ja osaaminen, jotta tuen tarpeet pystytään tunnistamaan riittävän varhaisessa vaiheessa. Se edellyttää työntekijöiltä erittäin laajaa osaamista niin sosiaalihuollon yleisistä palveluista, lastensuojelusta, palveluohjauksesta kuin lapsen oikeudellisesta suojelustakin. Kuten sosiaalihuollon ja lastensuojelun lapsiasiakkaille toteutetun sosiaalihuoltolain ja lastensuojelulain yhdyspintakyselyn vastaukset osoittavat, lapsille keskeistä on, että he tulevat aidosti kuulluiksi ja ymmärretyiksi heitä koskevissa asioissa. Lasten ja nuorten näkemysten mukaan pysyvien ja tuttujen työntekijäsuhteiden merkitys on olennainen lapsen turvallisuuden ja luottamuksen rakentumiselle, kun taas työntekijöiden vaihtuvuus ja kokemus kiireestä heikentävät lapsen luottamusta viranomaisiin ja voivat vaikeuttaa avun vastaanottamista. Palveluiden vaikuttavuuden kannalta luottamuksen lisäksi onkin oleellista, että apua saa oikea-aikaisesti ja riittävästi myös kestoltaan, tarjottu apu ja tuki vastaavat lapsen todellisia tarpeita sekä moniammatillisuus ja -toimijuus esim. varhaiskasvatuksen ja koulun kanssa.

SOSTE pitää merkittävänä riskinä sitä, että lastensuojelun asiakkuuden kynnys nousee viivästyttäen asiakuuden alkamista ja johtaa siihen, ettei avohuollon tukitoimilla ei ole käytännössä riittäviä edellytyksiä saada aikaan olennaista muutosta lapsen ja perheen tilanteessa. Lastensuojelun avohuollon työskentely saattaa tällöin painottua sijoituksen arviointiin ja valmisteluun varsinaisen avohuollon aikaisen muutostyön sijaan.

Avohuollon asiakkuuden alkamisen kynnyksen tulisi asettua tasolle, jossa lapsen ja perheen tilanteeseen voidaan vielä vaikuttaa riittävän intensiivisellä työskentelyllä.

SOSTE kannattaa esitykseen sisältyvää lisärahoitusta TUVA-koulutuksen turvaamiseksi koulukodeissa lasten koulutuksellisen eriarvoisuuden vähentämiseksi.

Lainsäädännön uudistamisen toteutustapa

SOSTE katsoo, että lastensuojelulain uudistaminen osissa, vahva kytkös sosiaalihuoltolakiin tehtäviin laajoihin muutoksiin sekä muut samanaikaiset sosiaalihuoltoon ja lastensuojeluun vaikuttavat uudistukset (esim. ammattihenkilölainsäädäntö, teknologian käyttö) hankaloittavat uudistuksen kokonaisuuden hahmottamista ja yhteisvaikutusten arviointia. Myös oikeuskansleri, eduskunnan oikeusasiamies ja oikeusministeriö esittivät esitysluonnoksen lausuntokierroksella kritiikkiä lastensuojelulainsäädännön kokonaisuudistuksen vaiheistamisen toteutustavasta, ja pitivät perusteltuna, että esityksestä pyydettäisiin perustuslakivaliokunnan lausunto. Lastensuojelulakiin esitettävät muutokset ovat vaikutuksiltaan merkittäviä suojelun tarpeessa oleville lapsille sekä tukea tarvitseville perheille. Esityksessä on arvioitu muutosten vaikutuksia ja tunnistettu riskejä, mutta riskien kuvaamisen lisäksi tarvitaan riittävät keinot niiden ehkäisemiseen.

SOSTE korostaa, että mikäli uudistukset astuvat voimaan, niiden läpivientiin sekä palvelujen järjestämiseen tulee kohdentaa hyvinvointialueille riittävä rahoitus ja vahvaa kansallista ohjausta. Kyse on merkittävästä rakenteellisesta muutoksesta sekä toimintakulttuurin että ammatillisen orientaation uudistamisesta. Lapsen hyvinvoinnin varmistamiseksi matalan kynnyksen palvelujen tulee olla aidosti riittäviä, samalla lastensuojeluun pääsyn tulee olla joustavaa ja lapsen äänen sekä edun tulee säilyä keskiössä kaikissa vaiheissa.

SOSTE